

Kommunuskúlin í hövuðsstaðnum 100 ár:

Tey vóru bangin fyri at skúlin tók breyðið frá øðrum

Í dag halda vit fram við brotum úr skúlasøguni í hövuðsstaðnum í sambandi við, at tað fyrr í hesum mánaðinum vóru 100 ár liðin síðani Gamli kommunuskúlin varð tikin í nýstlu. Privatskúlarnir høvdu í mong ár stóran leiklut, og í hesi öldini er skúlalívið rættiliga blómað í hövuðsstaðnum

Tá ið Almueskúlin, sum bleiv til kommunuskúlan, tá nýggjur bygningur varð tikin í nýstlu fyrri hundrað árum síðani, varð settur á stovn í 1806, vóru fleiri privatskúlar í hövuðsstaðnum, og tað var avgjørt ikki ætlanin hjá teimum, sum settu skúlan á stovn, at taka livsgrundarlagið undan teimum, sum vunnu til livsins upphald við at halda privatskúla.

Hetta kemur til kennar tá Begtrup, prestur, lýsti við, at nú skuldi skúli stovnst av nýggjum í skúlahúsum úti á Reyni. Hesi stóðu tó, eftir at seinasti rektor í latínskúlanum, Gregers Müller, var deyður.

Prestur heitti á øll for-

Adventistaskúlin er einasti privatskúlin, sum er eftir í landinum

eldur um at seta børn teirra í skúla uttan tey, sum longu høvdu børn í skúla. Sambært bókina Lærarafólk í Føroyum komst hetta av, at tað vóru nakrar eldri konur, ið løsu við børnunum, og Begtrup prestur vildi ikki, at tann nýstovnaði skúlin skuldi taka breyðið úr munnum á teimum. Í Lærarabókini verður nevnt, at korini hjá teimum, ið hildu privatskúla, vóru uppáttur verri, enn tey leingi vóru hjá teimum, sum virkaðu í fólkaskúlanum, men í 1950 batnaðu korini hjá teimum munandi, tí tá fingur tey stuðul eftir donsku friskúlalógini.

Privatskúlarnir

Í frálíku Hugbirtingunum eftir Petur Háberg, sála, sum Dagblaðið gav út í 1981, verður nógv gjørt burtur úr privatskúlanum, og har staðfesta vit, at privatskúlarnir, sum burtursæð frá Adventistaskúlanum, ið sá dagsins ljós í 1966, og litla fólkaskúlanum hjá Sharon Weiss, sum framvegis er úti á Reyni, eru eitt farið kapítul í føroyskari skúlasøgu, hava havt ikki so litlan leiklut í skúlasøguni í Havnini.

Petur Háberg, sum sjálvur gekk í privatskúla, greiddi frá privatskúlanum í hövuðsstaðnum, sum hann mintist, og sum hann hevði høyrð um. Skúlarnir, sum vóru, tá Almueskúlin varð settur á stovn, verða ikki nevndir, men teir vóru fleiri. Onnur, sum høvdu privatskúla,

verða nevnd niðanfyri.

Frá 1908 og til 1934 hevði Amalia Joensen ella frú Joensen, sum hon var nevnd – hon var gift við Johan Joensen ella Grønlands-jóhann – privatskúla í Christinesminde í Rættaá. Adelaida hjá Kaldbaks Andriasi ella Laida, sum hon var nevnd, hevði undirvising fyri børnum, sum fyrirreikaðu seg at fara í skúla, undir Ryggi í nøkur ár. Hon doyði í 1925.

Óg so nevnr Petur Háberg Mariu Magdalenu Joensen, dóttir Konrad Nicolajsen, sum hevði privatskúla í Klaksvík, sum hon fór undir meðan fyrri kriggi leikaði á.

Franciska Jacobsen – ommusystir Jørgen-Frantz Jacobsen, rithøvund – hevði tvey skeið í húsunum í Konradsbrekku, sum pápi – hennara og beiggin – Jørgen-Frantz Jacobsen, skómakari, og Meinhardt – bygdu.

Anna Trondina Joensen, dóttir Ludda í Dali í Havn, fór undir privatskúla í 1908. Skúlin varð hildin í húsunum, sum tey áttu úti við Grønlandsvegin. Hon flutti til Bergens at búgva í 1916, og tá helt systir hennara, Hansina, fram við skúlanum og hevði hann í stovni heima hjá sær sjálvari. Hon læt skúlan til systir sona Annu Sofíu Mohr, tá henda gjørdist einkja. Hon hevði privatskúla frá 1921 og til 1943.

Elisabeth ella Betti Arge fór undir privatskúla í 1938 og helt fram til 1962, og

Heinina Jacobsen ella Nina í Janstovu hevði privatskúla frá 1918 til 1923. Skúlin hjá henni var í húsunum, sum vóru við endan á vegnum, sum var millum Ellingsgaards matstovu og Sloans hús, greiðir Petur Háberg frá.

Í 1931 varð Nonnuskúlin settur á stovn. Hann var í húsunum hjá Klett, til hann í 1933 flutti niðan á endan á Trøndargøtu ella Varðagøtu, har hann framvegis er. Nonnuskúlin hevði í fleiri ár kosteild, har upp í 52 næmingar búðu hjá nonnunum og gingu í skúlan har. Í 1985 gjørdist skúlin kommunalur.

Nógv skúlatilboð

Í fyrradagin var høvið til skúlagreininna gamla kommunuskúlin, sum í hesum mánaðinum fór um tey 100. Omanfyri eru nakrir privatskúlarnir nevndir, sum hava givið mongum havnarborgarar sín barnalærdóm. Umframst hesar grundskúlarnar og realskúlan, sum kom í 1854 og sum í 1892 eisini læt hurðarnar upp fyri gentum, og sum nú er partur av kommunuskúlanum, so er skúlavirksemið so ógvuliga stórt í hövuðsstaðnum.

Vælfærdin er vaksin nógv síðstu öldina, og ein av stuðlunum undir vælfærdini er skúli og frálæra. Tilboðini eru fjølgð, og serliga í hövuðsstaðnum eru tilboðini mong, sum fólk kring alt landið hava gjørt og gera nýtslu av.

Tá felagið Tórshavn mikukvøldið skipaði fyrri gongutúri, greiddi Kjartan Kristiansen frá um skúlar í hövuðsstaðnum, og tað er við stóði í tí, fyrrverandi býráðsskrivarin og núverandi stjórin á Menningarstovuni segði, og so við at kaga í okkurt minningarritið og ikki minst skúlabókina hjá Ludvig Petersen, sála, at vit siga eitt sindur um aðrar skúlar.

Vit nevna skúlarnar í teirri røð, sum teir eru komnir.

Lærarskúlin

Skúlin á Frælsinum varð tikin í nýstlu í 1968, og saman við honum varð ein partur av kommunala fólkaskúlanum fluttur út á Venj-ingarskúlan. Kommunuskúlin hevði tá verið ov litil at rúma øllum skúlabørnunum í Havnini, og tí vóru skúlabarakkirnar við Landavegin og Jónas Broncks-gøtu bygdar sum neyðloysnir.

Fyrstu árin helt lærarskúlin til í Realskúlanum, og vanliga var skúlastjórin í realskúlanum fyrstæðumaður í Lærarskúlanum. Fyrstu árin eftir stovnanina vóru Realskúlin og Lærarskúlin har, sum H. N. Jacobsen Bókhandil nú er, men í 1916 varð flutt í niðan í Kongagøtu. Í 1962 flutti Lærarskúlin inn í Gamla kommunuskúlan. Tá varð rektari settur burtur av til Lærarskúlan.

Háskúlin

Skúlin var frá 1. november 1899 og tann veturin á Stongunum í Klaksvík. So var flutt í Føglulíð, men í 1909 varð skúlin fluttur til Havnar. Tað var húsasmíðurin Frants Mortensen, sum tók á seg at flyta skúlan til Havnar. Hann kom norður við monnum sínum aftan á ólavseku.

Peningur til flytingina kom inn fyri ein part sum gávir og fyri ein part sum lán móti góðari ábyrgd. B. A. Samuelsen og Poul Isaksen vóru valdir at standa fyri hesum stórarbeiði, og skúlin varð tókur til næmingarnar 9. desember tá almennur fundur varð hildin.

Í 90 ára minningarritinum fyri skúlan verður sagt, at fyrstu árin eftir at skúlin var fluttur til Havnar vóru fleiri

ferðir guðstænastur – sjálvandi føroyskar og við føroyskum sálum – havdar fyri almenningi á skúlanum, og Jákup Dahl prædikaði. Hetta eru fyrstu regluligu føroysku guðstænastur, sum verið hava, og oftaði leitaði so nógv fólk til hesar guðstænastur, at hollin var full.

Sjómannaskúlin

Sjómannaskúlaútbúgvingin í Føroyum er gott dømi um, at har tørvar er á útbúgving, verður útbúgving skapt og givin. Tórshavnar Navigatiónsskúli fekk sum privatur fiskiskiparaskúli (at taka longdina) statsstuðul longu í 1905, og virkaði sum skiparaskúli longu tá og fram til 1927, tá stýrimansútbúgving kom. Men tá høvdu í fleiri ár og langt upp í 1920 ini verið aðrir privatir skiparaskúlar. Vit kunnu t.d. nevna skúlan hjá Jens Mohr og skúlan hjá Jens Paula í Dali, sum helt til undir Pisu-varða.

Núverandi Sjómannaskúlin varð tikin í nýstlu í 1962, tá flutt varð úr hølunum, har umstíngin hjá Tórshavnar skipasmíðju nú heldur til.

Maskínaskúlin

Frá 1929 av varð motorpassara útbúgving givin á navigatiónsskúlanum, og undir krígnum varð útbúgvingin økt til maskínstútbúgving. Í tíðini frá 1958-64 var eitt slag av interregnum, tá útbúgvingin varð lóyst frá sjómannaskúlanum og byrjaði sum Føroya Maskín-skúli.

Tá varð nógv tósad um at byggja maskínskúla upp á sjómannaskúlan, men í staðin varð í 1969 avgjørt, at øki úti í Marknagli skuldi brúkast til sambygging millum Tekniska skúla, Maskín-skúlan og Handilsskúlan. Maskínskúlin fór út at reika og hevur hildið til í mongum ymskum hølum í Havnini, m.a. hjá Valdemari Lützen og úti á vestaru bryggju. Eina ferð var ætlanin at flyta maskínskúlan í Eysturskúlan, men nú í heyst er hann fluttur í egin holi hjá Wenzeli Petersen.

Teknisk skúlin

Hann varð settur á stovn í 1934, og sjálvboðnar

Ludvig Petersen (1918-1993) hevur í bókini Skole på Færøerne i 1000 år gjørt eitt megnar avrik føroyskum skúla og skúla-fólki at gagni

Petur Háberg (1914-1984) gekk í privatskúla og hevur hugleitt um tað